

تاریخ: ۹۳/۳/۳۱

سریال PDN: ۱۴۴۸۸۳ تدوین گر: پرویز فتاحی

تیترا پیشنهادی: در شرایط کنونی کشور، بهبود سیستم ثبت سفارش بسیار موثرتر از حذف آن است

در شرایط کنونی کشور، بهبود سیستم ثبت سفارش بسیار موثرتر از حذف آن است

ثبت سفارش واردات فرآیندی جهت ثبت آماری واردات کالا محسوب می‌شود. این فرآیند می‌تواند اطمینان خاطری را جهت ترخیص کالای وارداتی تجار پس از پرداخت و واردات کالا ایجاد کند. ضمن آنکه ثبت آماری فرآیند سفارش واردات، این امکان را برای دولت فراهم می‌نماید که بتواند تخمین مناسبی از میزان واردات احتمالی کشور طی دوره‌های آتی به دست آورد. استفاده از این آمار و اطلاعات می‌تواند موجب برنامه‌ریزی برای جلوگیری از بروز اختلال در بازار کالا و ارز گردد. البته در خصوص ثبت سفارش تعاریف متفاوتی وجود دارد و حوزه‌های متعددی را در بر می‌گیرد. ثبت سفارش یک مفهوم عام بوده و واردکنندگان و بخش خصوصی برداشتی متفاوت از آن دارند و در طول سال‌های اخیر نیز بخش‌هایی به آن اضافه و کم شده است.

فرآیند ثبت سفارش واردات دارای کارکردهایی است که اهم آن عبارتند از ابزار تنظیم بازار کالا، ابزار کنترل بازار ارز، ابزار کنترل مجوز، ابزار سیاست تجاری و غیره. بر استفاده از این ابزار، آثاری منفی نیز مترتب است؛ به‌ویژه هنگامی که از آنها به‌عنوان ابزار کنترل و سیاست‌گذاری، استفاده می‌شود. اعمال کنترل بر بازار کالا و ارز می‌تواند باعث بروز انحراف در تخصیص منابع شامل کالاهای وارداتی و ارز و کشور مبدا شده و همچنین دخالت و تصدی‌گری دولت در امور جاری اقتصادی و بازرگانی را افزایش دهد. این امر موجبات نارضایتی واردکنندگان به سبب اعمال کنترل در این زمینه نیز خواهد شد. البته اگر احتمال دسترسی برخی عاملین تجاری به اطلاعات مزبور که در حال حاضر از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت محرمانه تلقی می‌شود را امکان‌پذیر بدانیم، مطمئناً این امکان را می‌توان مطرح نمود که برخی با استفاده از رانت‌های اطلاعاتی مربوطه اقدام به فعالیت‌های بازرگانی سودآور برای خود و مضر برای رقبا، مردم یا دولت نمایند.

بازبینی نظام‌های تجارت خارجی در کشورهای مختلف دنیا نشان می‌دهد که در حال حاضر، نظام کنترل تجارت خارجی بسیاری از کشورها به‌رغم نظارت بهینه، نیازمند چنین سیستم درهم تنیده‌ای نیست. در حال حاضر در کشور ما، سیستم ثبت سفارش با مشکلاتی از قبیل تحمیل هزینه و زمان طولانی به فرایند واردات،

بررسی مجدد میزان تعرفه در گمرگ، امکان ایجاد فساد مالی، عدم امکان اتکای کامل به اطلاعات سامانه ثبت سفارش برای مدیریت تنظیم بازار، بار مالی برای تولید و در نهایت مصرف‌کننده، کنترل‌های متعدد و طولانی، عدم هماهنگی با قوانین سازمان تجارت جهانی، مداخله دولت در فرایندهای اجرایی و عملیاتی و مشکلات نرم افزاری مواجه است.

یکی از سناریوهای مطرح در زمینه سهولت در واردات، حذف فرایند ثبت سفارش است. حذف این فرایند موجب می‌گردد که خیلی از مشکلات مطرح شده در فوق برطرف گردد. اما باید به این نکته توجه نمود که این فرایند به دلیل ضرورت‌های زمان خود بوجود آمده است و حذف کامل آن ممکن است منجر به بوجود آمدن مشکلات دیگری (از قبیل نبود مکانیسمی برای تنظیم بازار کالا، کنترل بازار ارز، کنترل مجوزها و ...) گردد و یا با حذف این سیستم مجموعه‌ای مشکلات سابق بوجود آید و برای برطرف کردن آن مشکلات دوباره سیستمی شبیه ثبت سفارش ایجاد گردد. لذا در این صورت باید به کارکردهای این سیستم و مشکلات سابق قبل از ایجاد این سیستم توجه نمود. بایستی بررسی گردد که برای حل مشکلات مربوطه چه مکانیزمی باید در نظر گرفت. همچنین ثبت سفارش مطابق با مواد ۵ و ۸ قانون صادرات و واردات بوده و تغییر یا حذف آن نیاز به مصوبه مجلس دارد. در صورت نیاز به تغییر می‌بایست دولت در قالب لایحه‌ای این موضوع را تقدیم مجلس کند. در شرایط کنونی کشور که مشکلات محدودیت ارز و همچنین ضرورت تنظیم بازار توسط دولت وجود دارد، حذف ثبت سفارش گزینه مناسبی نیست و مشکلات متعددی را بوجود خواهد آورد.

علی‌الحال، اگر زمانی دولت قصد داشته باشد، اقتصاد را به سرعت به سوی سیاست‌های تنظیم خودکار بازار هدایت نماید، باید بدون اعمال حاکمیت و دخالت دولت در کلیه شئون بازار و قیمت‌گذاری کلیه کالاها و خدمات، عمل کند. تنها در این صورت است که چنین ثبتي می‌تواند کاملاً غیرضروری باشد. در چنین شرایطی دولت و مجموعه تصمیم‌گیرندگان تجارت خارجی کشور و نیز شرایط کلی حاکم بر روابط بین‌الملل کشور باید از یک ثبات رویه مناسب برخوردار شده و اقتصاد کشور سیاست آزادسازی و خصوصی‌سازی اقتصاد را تجربه نماید. اما مادام که این اتفاق نیفتاده، لازم است با حفظ فرایند ثبت سفارش واردات، اقدامات ضروری جهت اصلاح کاستی‌های کنونی و نیز رصد نمودن مستمر این اطلاعات به منظور کسب راهکارهای مناسب و در زمانهای مقتضی، وجود این فرایند را معنادارتر نمود.

سناریوی دوم مطرح در این زمینه، حفظ کارکردهای اصلی و ضروری سیستم ثبت سفارش و ساده‌سازی و حذف کارکردهای غیرضروری آن می‌باشد. این فرایند، می‌تواند اطمینان خاطری را جهت ترخیص کالای

وارداتی آنها پس از پرداخت و واردات کالا ایجاد کند (مشروط به انطباق کالای وارداتی با مشخصات اظهارشده). ضمن آنکه ثبت آماری فرآیند ثبت سفارش واردات، این امکان را برای دولت فراهم می‌نماید که بتواند برآوردی از میزان واردات احتمالی کشور طی دوره‌های آتی به‌دست آورد. این آمار و اطلاعات می‌تواند برای جلوگیری از اختلال در بازار کالا و ارز به‌کار گرفته شود، اما در حال حاضر به‌ویژه به‌سبب عدم انجام مطالعات لازم و کافی در این زمینه و نیز عدم اعلام نیاز سازمان‌های ذیربط برای استفاده از این اطلاعات در تحلیل‌های علمی، میزان به‌کارگیری آن بسیار اندک است که می‌تواند گسترش یابد.

در جهت بهبود سیستم ثبت سفارش در سال‌های اخیر فعالیت‌های متعددی صورت گرفته است با ادامه روند بهبود می‌توان مشکلات این سیستم را کاهش داد. مجوز ثبت سفارش از ۹۲/۳/۱ الکترونیکی شده و حذف کد شب‌نم و ایران کد نیز در سال گذشته انجام شده است. مجوزهای لازمه از دستگاه‌هایی چون وزارت بهداشت و... از مورخ ۹۲/۸/۱ الکترونیکی شده است. تنها یک مرحله کارشناسی در ثبت سفارش وجود دارد که یک روز طول می‌کشد که قرار است این مرحله نیز حذف شده به‌صورت الکترونیکی شود تا نیازی به مراجعه حضوری متقاضی نباشد. چون اکثریت کالاها سابقه ورود دارند مشکل مغایرت تعرفه‌ای نیز بین گمرک و ثبت سفارش بسیار کمتر شده است.

وجود شب‌نم و ایران کد بسیار دست‌انداز بودند که حذف شدند. در حال حاضر برای دریافت استاندارد باید قبل از ثبت سفارش اقدام شود که می‌توان خیلی از این فعالیت‌ها را به‌طور موازی انجام داد و نتایج آن را در گمرک پیگیری نمود. وجود سامانه صدور مجوز اگرچه احتمال جعل و کپی را کم کرده اما طولانی بودن فرآیند مزبور روی زمان فرآیند ثبت سفارش تاثیر دارد. پیشنهاد می‌شود شرکت‌های واردکننده مجوزهای مربوطه را در زمان ترخیص کالا و نه پیش از واردات ارائه دهند.

در جهت حل مشکلات سیستم ثبت سفارش نیز می‌توان، بخش دریافت مجوزها را بسیار کمتر نمود. زیرا خیلی از مجوزها ممکن است ضرورت بالایی نداشته باشد و یا توسط متقاضی به صورت موازی با فرایند ثبت

سفارش صورت پذیرد. این موضوع موجب می‌گردد که ثبت سفارش مرزی برای کنترل کلیه مجوزها نباشد و بلکه تنها بدنبال کارکردهای ضروری تجاری خود باشد.

از طرفی بعضی از مشکلات اجرایی سیستم ثبت سفارش که موجب رانت و فساد نیز می‌گردند باید مورد بررسی دقیق قرار گرفته و ساختاری طراحی گردد که در عین سادگی جلوی هرگونه تبعیض و فساد مالی را در این سیستم بگیرد. البته بهترین راه آزادسازی و رفع محدودیت‌ها است که عامل اصلی فساد هستند. با این وجود، می‌توان همراه با سطوحی از آزادسازی، راه‌کارهایی هم برای جلوگیری از تبعیض در خصوص محدودیت‌های باقی مانده ثبت سفارش طراحی نمود. لذا موارد ذیل به عنوان اقدامات کلی برای بهبود فرایند ثبت سفارش پیشنهاد می‌گردد:

- تشکیل کمیته‌ای برای بررسی مجوزها. بخش دریافت مجوزها، بخشی است که بیشترین زمان را در فرایند ثبت سفارش صرف می‌نماید. در این خصوص می‌توان برای مجوزها، آیین‌نامه‌های کامل که کالاهای ممنوع را به‌طور کامل و شفاف معرفی نماید و همچنین شرایط و محدودیت سازمان‌ها را بطور دقیق معرفی نماید منتشر نمود که تجار از واردات کالاهایی که با مشکل مجوز روبرو می‌شوند خودداری نمایند. لذا در این صورت می‌توان بررسی برخی از مجوزها را حذف یا زمان بررسی آن را به زمان ورود کالا در گمرک موکول نمود. همچنین انتقال بررسی زمانی کلیه مجوزها به زمان ورود کالا در گمرک، موجب می‌گردد که تسریع در فرایند ثبت سفارش بوجود آمده و از طرفی نیز تجار وقت بیشتری برای دریافت مجوزها داشته و این کار را موازی با فرایند واردات انجام دهند.
- حذف اجزاء غیرضروری ثبت سفارش. بعضی از اجزاء ثبت سفارش از قبیل بررسی کاتالوگ‌ها و ... امکان حذف دارند و می‌توان با تشکیل کمیته‌ای اجزاء غیر ضروری این فرایند را حذف و فقط اجزاء اصلی آن که برای کارکردهای تنظیم بازار و تخصیص ارز لازم است نگهداری نمود. البته خیلی از این اجزاء نیز قابل واگذاری به بانک مرکزی و ... می‌باشند.
- بازنگری فرایند صدور کارت بازرگانی و جایگاه آن در واردات. یک سری از مشکلات فرایند واردات مربوط به دریافت کارت بازرگانی و نحوه صدور آن است. همچنین نحوه تشخیص افراد دارای صلاحیت برای اخذ کارت بازرگانی نیز بایستی مورد بازنگری قرار گیرد.

- بررسی مشکلات رانت و فساد در ثبت سفارش. بعضی از مشکلات اجرایی سیستم ثبت سفارش که موجب رانت و فساد نیز می‌گردند باید مورد بررسی دقیق قرار گرفته و ساختاری طراحی گردد که در عین سادگی جلو هرگونه تبعیض و فساد مالی را در این سیستم بگیرد. البته بهترین راه، آزادسازی و رفع محدودیت‌ها است که عامل اصلی فساد هستند. با این وجود، می‌توان همراه با سطوحی از آزادسازی، راه‌کارهایی هم برای جلوگیری از تبعیض در خصوص محدودیت‌های باقی مانده ثبت سفارش طراحی نمود.

تایید تهیه کننده:	تایید مدیر ذیربط:	تایید حوزه ریاست:	تایید رئیس موسسه:
☐	☐	☐	☐